

HIUMAA ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE JA SIHTPIIRKONNA TUNTUSE PARANDAMISE MÕJUSATE SEKKUMISTE ANALÜÜS

LÕPPARUANNE

Kärdla, 29. juuni 2025

MAST | Reklaam ja Meedia OÜ

Sisukord

1. Sissejuhatus
2. Analüüsi eesmärgid ja läbiviimine
3. Strateegia- ja alusdokumentide võrdlev analüüs
4. Järeldused
5. Ettepanekud tegevusteks
6. Kokkuvõte

Lisad

1. Tegevuste mõju, teostatavuse ja ressursivajaduse võrdlustabel
2. Kontentanalüüsi metoodika kirjeldus

1. Sissejuhatus

Käesoleva alternatiivide analüüsi eesmärk on välja selgitada Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärkidest¹, 2022. aastal Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse (RAKE) poolt koostatud „Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuringu“² ettepanekutest, Hiiumaa turismistrateegiast 2023-2030³ ning Hiiumaa huvigruppide vajaduste kaardistusest lähtuvaid mõjusaid sekkumisi, mis aitavad täita Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärke ning tõsta piirkonna ettevõtlus- ja elukeskkonna atraktiivsust.

Analüüsi keskmeks on Hiiumaa majandus- ja ettevõtluskeskkond, ettevõtlusvaldkonna järelkasv ning Hiiumaa kui turismisektori sihtpiirkond, mida külastajad mõistavad kui ühtset tervikut.

Analüüsi ja ideekorje käigus välja pakutud ning käesolevas analüüsis esile toodud tegevuste puhul on läbivalt jälgitud nende vastavust kestlikkuse ja innovatsiooni põhimõtetele ning ühildumist vabariigi valitsuse kinnitatud teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE) printsiipide ja fookusvaldkondadega.

Analüüs on valminud koostöös tellijaga ning selle teostamisse kaasati Hiiumaa ettevõtjaid, mittetulundusühingute ja KOV esindajaid, Hiiumaa turismiklastri liikmeid ning teiste Hiiumaa oluliste huvigruppide esindajaid.

Käesolevas analüüsi lõpparuandes avaldatakse kaasatud ekspertide, ametiisikute ning huvigruppide esindajate poolt intervjuude ja arutelude käigus esitatud ning arengudokumentidele ja TAIE põhimõtetele vastavad tegevused lähteülesandes püstitatud valdkondade kaupa ning ka valdkondade üleselt. Lisatud on tegevuste mõju, teostatavuse ja ressursivajaduse analüüs, mille tulemusel kujunenud pingerida näitab, milliste tegevuste puhul on kõigi kolme teguri koosmõju eesmärkide saavutamise seisukohalt kõige tõhusam.

Kuna tegevuste võrdleval analüüsil ilmnes, et kõige parema teostatavuse ja mõju suhtega on pidevad tegevused, mis toimuvad samaaegselt, ei lisa nende detailne kalenderplaani paigaldamine täiendavat väärtust, üldine kalenderplaani on esitatud lisas 2.

Metoodika lühikirjeldus

Vastavalt lähteülesandele tehti analüüs koostöös tellija esindajatega ankeetküsitluse, fookusgruppide ajurünnakute ja personaalsete intervjuude kombineeritud hübriiduuringuna, rakendades kontentanalüüsi metoodikat.

Analüüs viidi läbi järgnevate etappide kaupa.

1. Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärkide, RAKE Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuringu ja Hiiumaa turismistrateegia võrdlev kontentanalüüs tegevusvaldkondade kaupa. Tuvastati dokumentide ühisosa Hiiumaa majandus- ja ettevõtluskeskkonna, ettevõtlusvaldkonna järelkasvu ning Hiiumaa kui turismisihtkoha vaates.
2. Viidi läbi sihtgruppide esindajate e-küsitlus, intervjuud fookusgruppidega, personaalsed intervjuud huvigruppide esindajatega, arenduskeskuse nõukogu ja turismiklastri liikmete töörühmade arutelud ja kohtumised Hiiumaa arenduskeskuse töötajatega. Kaardistati juba ellu viidud projektides tehtud tegevused uuritavates valdkondades, võimalikud jätkutegevused, ettevõtlusvaldkonnale järelkasvu kasvatamise võimalused ning Hiiumaa kui turismisihtkoha arendamiseks juba tehtud tegevused ning nende võimalikud jätkutegevused.

¹ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4261/0202/3006/Lisa_Arengukava%20.pdf#

² https://hiiumaaarenduskeskus.ee/wp-content/uploads/2022/09/Hiiumaa-majandusliku-potentsiaali-uuring_2022.pdf

³ <https://hiiumaaarenduskeskus.ee/wp-content/uploads/2023/07/Hiiumaa-turismistrateegia-2023-2030.pdf>

3. Olukorra ja vajaduste kaardistuse ja ideekorje käigus laekunud võimalike sekkumiste ettepanekud süstematiseeriti ja kategoriseeriti valdkondade kaupa ning reastati mainimiskordade arvu järgi konkreetse küsitluse, fookusgrupi või töörühma antud vastuste raames. E-küsitluse ilma vastusevariantideta avatud küsimusele antud vaba tekstiga vastused sorteeriti eraldi, vastused süstematiseeriti teemade kaupa ning need reastati mainimiskordade arvu järgi. Seejärel koostati üldine ettepanekute nimekiri, millele lisati mõjuhinna, teostatavuse ja ressursivajaduse prognoosid.
4. Esitatud tegevusettepanekuid analüüsiti valdkondade kaupa ning valdkondade üleselt. Seejärel koostati ettepanekute tabel, milles soovitatavad tegevused on esitatud esmalt mainimiskordade hulga järgi, seejärel aga fookusgruppides ja töörühmades antud mõjuhinna ja teostatavuse hinnangu alusel.

Iga etapi järel esitati tellijale vahekokkuvõtte kogutud andmetest ning nende põhjal tehtud järeldustest. Vajadusel viidi läbi täiendavaid arutelusid tellija esindajate ja/või kaasatavate huvigruppide liikmetega.

Mida saab mõjutada, mida mitte

Nii e-küsitluses kui fookusgruppide ja töörühmade aruteludes ja intervjuudes küsiti lisaks valikvastustele ka vaba tekstiga vastuseid, mille kaudu kerkisid üles ka üldisemad probleemid, sageli sellised, millele lahenduse leidmine ei ole Hiiumaa tasandil võimalik.

Sellisteks on näiteks Eesti riigi tasemel sekkumist vajavad parvlaeva- ja lennuühendus Mandri-Eesti, Saaremaa ja välismaaga, Hiiumaa elektriühenduse ja internetiühenduse problemaatika. Aga ka suuremate investeeringute kaasamine ettevõtlusse – näiteks standardhotellitubade juurde ehitamiseks.

Mainiti ka ettevõtlust takistavaid tegureid, mis ei sõltu ka Eesti keskvalitsusest, nagu geopoliitiline olukord Venemaa naabruses ja üldine olukord maailma majanduses või ka kliima, millest on tingitud turismiettevõtluse hooajalisus Hiiumaal.

Seetõttu liigitasid analüüsi koostajad esitatud sekkumisetpanekud sellisteks tegevusteks, mida saab teostada kohapealsete ressurssidega ning tegevusteks, mis on samuti vajalikud, kuid mille ellu viimiseks kohapealsest initsiatiivist ei piisa, vaid milleks tuleb kaasata laiem osapoolte ring: erinevate algatuste initsieerimine (PPP) või ka riiklikesse poliitikatesse sisendi andmine.

Esimeste, oma ressurssidega ellu viidavate tegevuste hulka liigitasid erinevad koostöö-, teavitus-, turundus-, koolitus- ja organiseerimistegevused, sealhulgas lokaalsete kestlike lahenduste juurutamine, juurdepääsetavuse parandamine, digilahenduste välja arendamine ja võrgustikutegevused teiste Eesti piirkondadega, aga ka rahvusvaheliselt.

Kaasamist ja initsieerimist aga nähti lahendusena näiteks parvlaeva- ja lennuühenduste parandamisel, investeerimiskeskonna atraktiivsemaks muutmisel ning rahatarkuse ja ettevõtluskoolituse viimisel lasteasutuste ja koolide õppekavadesse.

2. Analüüsi eesmärgid ja läbiviimine

Käesoleva alternatiivide analüüsi eesmärk on välja selgitada Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärkidest, 2022. aastal valminud Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuringu ettepanekutest, Hiiumaa turismistrateegiast 2023-2030 ning Hiiumaa huvigruppide vajaduste kaardistusest lähtuvaid mõjusaid sekkumisi, mis aitavad täita Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärgi ning tõsta piirkonna ettevõtlus- ja elukeskkonna atraktiivsust.

Analüüsi keskmes olid valdkondadena Hiiumaa majandus- ja ettevõtluskeskkond, ettevõtlusvaldkonna järelkasv ning Hiiumaa kui turismisektori sihtpiirkond, mida külastajad mõistavad kui ühtset tervikut. Analüüs valmis koostöös tellijaga ning selle teostamise protsessi kaasati Hiiumaa ettevõtjaid, mittetulundusühingute ja KOV esindajaid, Hiiumaa turismiklastri liikmeid ning teiste Hiiumaa oluliste huvigruppide esindajaid.

Alternatiivide analüüsi teostamisel läbiti järgmised etapid.

1. Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärkide, Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuringu ja Hiiumaa turismistrateegia võrdlev kontentanalüüs tegevusvaldkondade kaupa, tuvastati dokumentide ühisosa Hiiumaa majandus- ja ettevõtluskeskkonna, ettevõtlusvaldkonna järelkasvu ning Hiiumaa kui turismisihtkoha vaates. Detailsem ülevaade on kolmandas peatükis.
2. Viidi läbi kaasavad küsitlused, intervjuud ja arutelud:
 - a. Viidi läbi kolme valdkonna ülene e-küsitlus Google Forms keskkonnas, ankeet on nähtav siit: <https://forms.gle/k3KppSDEZh1Zwk9v9>. Ankeet saadeti Arenduskeskuse koostatud sidusgruppide nimekirja põhjal järgmistele organisatsioonidele: MTÜ Hiiumaine Toit, MTÜ Hiidlaste Koostöökogu, MTÜ Hiiumaa Ettevõtjate Liit, Hotellide ja Restoranide Liit, Kaubandus-tööstuskoda, MTÜ Eesti Maaturism ja EIS, samuti kaasati Hiiumaa vallavolikogu ning volikogu komisjonide liikmed. Kokku vastas kutse saanud isikutest ja organisatsioonide esindajatest **38 inimest**.
 - b. Viidi läbi noorte ja haridusasutuste ettevõtlikkuse arengule suunatud e-küsitlus Google Forms keskkonnas, ankeet on siin: <https://forms.cloud.microsoft/e/L0X4DihkAS>. Küsitluskutse saadeti Hiiumaa koolidele, noortekeskustele ja noortele. Vastajaid oli **kokku 85**.
 - c. Personaalselt pöörduiti täiendavalt telefoni teel ja pakuti võimalust intervjuu tegemiseks, kohtumise kokku leppimiseks või täienduste edastamiseks e-küsitlusele: Kati Kukk (Kärdla Linna Selts), Toomas Kokovkin (UNESCO biosfääri programmiala koordinaator), Sander Kopli (ettevõtja ja vallavolikogu liige), Anti Leigri (koolijuht ja vallavolikogu liige), Üllar Laid (abivallavanem), Peep Lillemägi, Arno Kuusk (Hiiumaa Ettevõtjate Liit ja ettevõtja), Liisi Mäeumbaed (abivallavanem), Omar Jõpiselg (vallavalitsuse liige), Taavi Liivandi (Saarte Energiaagentuur), Reili Rand (Riigikogu liige), Kaarel Kotkas (ettevõtja), Rainer Paenurk (Saare Arenduskeskus), Erik Reinhold (Pärnumaa Arenduskeskus), Kulvo Pendra (Hiiumaa Ettevõtjate Liit ja ettevõtja) ning Hiiumaa saadikud, kes polnud mujalt saanud kutset küsimustiku täitmiseks.
 - d. Toimusid kirjaliku ajurünnaku vormis arutelud fookusgruppides: Hiiumaa Arenduskeskuse nõukogu, Arenduskeskuse töötajad, Hiiumaa turismiklastri juhtgrupp, Hiiumaa turismiklastri töörühm, Hiiumaa noorsootöötajate ja haridustöötajate töögrupp.

3. Tulemuste analüüsil kasutati hübriidlahendust statistilisest andmetööstlusest (e-küsitlus) ning kontentanalüüsist (fookusgrupid, intervjuud ja rühmatööd).
 4. Sisendi kogumise käigus laekunud ettepanekud süstematiseeriti valdkondade kaupa ning reastati mainimiskordade arvu järgi. Esmalt järjestati iga uuringuetapi käigus tehtud ettepanekud konkreetse küsitluse, fookusgrupi või töörühma antud vastuste raames, seejärel koostati üldine ettepanekute nimekiri, lähtuvalt mainimiskordade arvust. E-küsitluse ilma vastusevariantideta avatud küsimusele antud vaba tekstiga vastused sorteeriti eraldi, vastused süstematiseeriti teemade kaupa, reastati mainimiskordade arvu järgi ning (suurem osa esitatud ettepanekutest langes sisuliselt kokku juba varem esitatud või välja pakutud ideedega).
 5. Esitatud tegevusettepanekuid analüüsiti valdkondade kaupa ning valdkondade üleselt. Seejärel koostati ettepanekute tabel, milles soovitatavad tegevused on esitatud esmalt mainimiskordade hulga järgi, seejärel aga fookusgruppides ja töörühmades antud mõjuhinna, teostatavuse ja ressursivajaduse hinnangute alusel.
- Soovitatud tegevuste puhul on läbivalt jälgitud nende vastavust kestlikkuse ja innovatsiooni põhimõtetele ning TAIE - fookusvaldkondadele.

3. Strateegia- ja alusdokumentide võrdlev analüüs

Analüüsidest strateegiadokumente "Hiiumaa valla arengukava 2035+", "Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030" ja "Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022", tuvastati sarnasusi, aga ka erinevusi. Referentsina võrreldi dokumentide ühisosa ka 2024. aastal läbi viidud Hiiumaa külastajate küsitluse tulemustega.

Kolme strateegiadokumendi võrdlus on järgnevalt välja toodud valdkondade kaupa.

- **Ettevõtluskeskkond ja ettevõtluse areng**

Hiiumaa valla arengukava 2035+ käsitleb ettevõtluskeskkonda üldisemalt, rõhutades vajadust tugevdada majanduslikku konkurentsivõimet ja kasutada ära saare eripärasid. Arengukava eesmärk on luua eeldused ja võimalused elanike heaolu kasvuks ning eneseteostuseks, pöörates tähelepanu ka ettevõtluse arengule.

Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030 keskendub peamiselt turismisektori arendamisele, rõhutades positiivse kuvandi loomist, külalislahkuse tootearendust ning taristu ja transpordiühenduste optimeerimist. Eesmärk on saavutada Hiiumaa rahvusvaheline tuntus Läänemere neljanda turismisaarena ning suurendada külastajate arvu ja nendelt saadavat tulu. Hiiumaa eelised teiste turismipiirkondade ees on: kohalik ressurss on unikaalne saareline keskkond ja omanäoline rikkalik kultuuripärand, sealhulgas hiiu keel ja hiiu toit; merekultuur, sadamad, rannad ja võimalused mereliseks tegevuseks; rahu, eraldatus ja vaikus, ning puutumatu loodus: „Hiiumaa on Läänemere piirkonna atraktiivne mereriik ning merekultuuri ja mereturismi sihtkoht“

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022 analüüsib laiemalt Hiiumaa ettevõtluskeskkonda, tuues esile tootmise ja ekspordi, investeeringute ning ettevõtlust toetavate tugistruktuuride olulisuse. Uuringus rõhutatakse vajadust kaardistada majanduslikult potentsiaalsed tööstus- ja teenindusvaldkonnad ning pakkuda tuge eksportivatele ettevõtetele.

- **Turism ja turismisihtkoha areng**

Hiiumaa valla arengukava 2035+ kirjeldab turismi kui üht valdkonda, mis aitab kaasa saare arengule. Arengukava rõhutab vajadust arendada külastuskeskkonda ja parandada transpordiühendusi, et toetada turismi kasvu ja kestlikkust. Arengukavas on turismi käsitletud eraldi külastuskeskkonna peatükis ning seda peetakse saare arengus väga oluliseks, kuna turismiettevõtteid panustavad märkimisväärselt ka teiste saare ettevõtete klientuuri ja käibesse.

Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030 on täielikult pühendatud turismi arendamisele, määratledes visiooni ja eesmärgid aastani 2030. Strateegia toob välja kolm peamist fookusvaldkonda: positiivne kuvand, külalislahkuse tootearendus ja taristu arendamine. Eesmärkideks on saavutada rahvusvaheline tuntus, suurendada külastajate arvu ning parandada külastuskogemust. Strateegia aluseks oleva ettevõtjate küsitluse tulemustest joonistusid välja järgmised punktid: Hiiumaa eelis turismisihtkohana on merelise-saareline keskkonna unikaalsus; Hiiumaa eripära tuleb tuua esile hooajaväliste ürituste ja ühisturundusega; massilise suvitusturismi mahu kasvatamise asemel tuleb keskenduda kvaliteetsematele teenustele, mida saab pakkuda ka teistel aastaegadel.

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022 käsitleb turismi ühe osana laiemast majanduskeskkonnast, rõhutades selle rolli saare majanduse mitmekesistamisel ja ekspordivõimaluste loomisel. Uuringus tuuakse esile vajadus parandada transpordiühendusi ja arendada turismitaristut. Uuringus käsitletakse turismiettevõtetenäideteid, mis on EMTAK koodi alusel märkinud turismi oma põhitegevuseks, kuid viisil või teisel teenivad turistidelt ja suvehiidlastelt täiendavat tulu ka paljud teised Hiiumaa ettevõtted, sealhulgas näiteks Faasion, COOP, Hiiumaa Köök ja Pagar, mitmed muud kaubandus- ja toitlustusettevõtted, kütuse müüjad jne.

- **Noorsootöö, noorte hariduse ja ettevõtluse toetamine**

Hiiumaa valla arengukava 2035+ pöörab tähelepanu noorsootööle ja noorte haridusele, rõhutades vajadust luua tingimused noorte eneseteostuseks ja ettevõtlikkuse arendamiseks. Arengukava eesmärk on pakkuda noortele võimalusi hariduseks ja ettevõtluseks, et tagada saare jätkusuutlik areng.

Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030 ei keskendu otseselt noorsootööle ega noorte hariduse ja ettevõtluse toetamisele, kuid rõhutab kogukonna kaasamist turismiteenuste pakkumisse, mis võib pakkuda noortele võimalusi osaleda ja areneda selles valdkonnas.

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022 käsitleb ettevõtlusharidust Hiiumaal, rõhutades vajadust tugevdada sidemeid haridusasutuste ja ettevõtete vahel. Uuringus tuuakse esile vajadus pakkuda noortele praktilisi kogemusi ja toetada nende ettevõtlikkust.

- **Keskkonnahoid ja kestlik majandus**

Hiiumaa valla arengukava 2035+ rõhutab keskkonnahoidu ja -teadlikkust, seades eesmärgiks kestliku arengu. Arengukava näeb ette tegevusi, mis toetavad keskkonnakaitset ja majanduse kestlikku arengut saarel.

Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030 rõhutab kestliku turismi põhimõtteid, keskendudes kvaliteetse külastuskogemuse pakkumisele unikaalse pärandkooslusega rohesaarel. Strateegia eesmärk on arendada turismi sellisel viisil ning ainult kuni taluvuspiirini, mille ületamine ohustaks saare omapära ja keskkonna säilimist.

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022 käsitleb rohemajandust kui üht võimalikku arengusuunda, rõhutades vajadust kasutada loodusressursse säästlikult ja arendada keskkonnasõbralikke ettevõtlusvaldkondi.

- **Kultuuriline ja sotsiaalne elukeskkond ning Hiiumaa demograafiline tulevik**

Hiiumaa valla arengukava 2035+ käsitleb kultuuri ja demograafiat põhjalikumalt, seades eesmärgiks säilitada ja arendada saare kultuurilist mitmekesisust ning tagada elanikkonna püsimine ja kasv. Arengukava näeb ette meetmeid, mis toetavad kultuurielu ja arvestavad demograafiliste muutustega.

Hiiumaa turismistrateegia 2023–2030 käsitleb kultuuri osana turismitoodetest, rõhutades kohalike elanike rolli lugude jutustajatena ja Hiiumaa saadikutena. Strateegia eesmärk on kaasata kogukond turismiteenuste pakkumisse, mis toetab kultuuripärandi säilimist.

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring 2022 ei keskendu otseselt kultuurilisele eripärale ega demograafilisele tulevikule, kuid rõhutab vajadust arvestada demograafiliste trendidega majandusarengu planeerimisel.

3.1. Ühised prioriteedid ja eesmärgid

Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring (RAKE), Hiiumaa turismistrateegia ja Hiiumaa valla arengukava 2035+ omavad ühiseid eesmärke, kuid käsitlevad neid erinevatest vaatenurkadest. Järgnevalt analüüsitakse dokumentide keskseid punkte ja nende omavahelist kooskõla, lähtuvalt püstitatud prioriteetidest: turism, ettevõtluskeskkond ja noorte ettevõtlus.

1. Ettevõtluse ja majanduse mitmekesistamine

- **Valla arengukavas:** Esikohal on innovaatiliste ettevõtlusmodelite toetamine ja kohapealse lisandväärtuse suurendamine. Samuti on prioriteet suurendada Hiiumaa elanike majanduslikku heaolu.
- **RAKE uuringus:** Tuuakse välja vajadus suurendada tööstuse ja teenuste sektorite arendamist, sealhulgas rõhutatakse kohaliku toidu ja käsitöö tähtsust eksportturul. Samuti nähakse vajadust toetada start-up ettevõtlust.
- **Turismistrateegia** käsitleb lisaks turismiettevõtlusele ka sidusettevõtteid ning teisi seoseid Hiiumaa turismitegijate ja tavaettevõtete vahel.

Kattuvus: Dokumendid näevad ettevõtluse mitmekesistamist ja innovatsiooni kui võtmetegurit Hiiumaa arengu tagamiseks. Olukorrast täpsema pildi saamiseks tuleks laiendada analüüsi ainult EMTAK-koodidelt sisuliseks ning ettevõtete küsitlemise teel leida korrelatsioon ka toidukaubanduse, ehitusmaterjalide, kodukaupade ja teiste valdkondade ettevõtete käivate ning Hiiumaa külastatavuse hooajalise kõikumise vahel.

2. Turismi arendamine

- **Valla arengukavas:** Fookuses on aastaringsete turismitegevuste edendamine, turismi infrastruktuuri arendamine ja Hiiumaa brändi tugevdamine.
- **RAKE uuringus:** Rõhutatakse üldiselt vajadust mitmekesistada turismiteenuseid, keskendudes loodusturismile, aktiivpuhkusele ja kohaliku kultuuri tutvustamisele. Lisaks nähakse potentsiaali pikendada turismihooaega ja arendada uusi turismiobjekte. Konkreetseid ettepanekuid on vähe.
- **Hiiumaa Turismistrateegias** on turismi arendamiseks vajalikud tegevused, mida mainitakse ka arengukavas, toodud välja detailsemalt.

Kattuvus: Kõik dokumendid rõhutavad turismihooaega pikendavate ja kvaliteetseid kogemusi pakkuvate lahenduste tähtsust. Samuti väärtustatakse loodust ja piirkonna unikaalsust.

Kõige konkreetsemad tegevused tulenevad turismistrateegiast ning suur osa neist on juba ka alustatud või (osaliselt) ellu viidud.

3. Infrastruktuuri arendamine

- **Valla arengukavas:** Kavandatud on investeeringud teede, sadamate ja avalike teenuste arendamisse, et parandada nii kohalike kui ka külastajate elu- ja liikumisvõimalusi.
- **RAKE uuringus:** Märgitakse transpordiühenduste parandamise vajadust, sealhulgas paremat ligipääsu mandrile ja saarte vahelist liiklust. Lisaks rõhutatakse energiataristu ja digiühenduste arendamist.
- **Turismistrateegia** keskendub taristu arendamisele nii kitsalt turismiteenuste mõistes kui ka laiemalt, üldise ligipääsetavuse seisukohalt.

Kattuvus: Kõigis dokumentides nähakse transpordi- ja digiühenduste arengut võtmeküsimusena, et tagada piirkonna konkurentsivõime ja elanike heaolu.

4. Kogukonna ja keskkonna tasakaal

- **Valla arengukavas:** Jätkusuutlik areng on keskne teema, rõhutatakse bioloogilise mitmekesisuse säilitamist ja kogukonna aktiivset osalemist piirkonna arendamisel.
- **RAKE uuringus:** Tähtsaks peetakse, et majanduslik areng ei ohustaks Hiiumaa keskkonda. Soovitakse rõhutada kestlikkust ja kohaliku kogukonna kaasamist otsustusprotsessidesse.
- **Turismistrateegias:** rõhutatakse, et (mass)turismi kasv ei tohi ületada piirkonna tundliku keskkonna taluvuspiiri.

Kattuvus: Kõigis dokumentides on keskkonnahoid ja kogukonna kaasatus olulised prioriteedid, tagamaks tasakaalustatud ja kestlik areng. Samas jäävad kõik dokumendid üsna üldsõnaliseks ning konkreetseid tegevusi selle tasakaalu tagamiseks on vähe. Samuti puudub ka hindamiskriteeriumide ja mõõdikute süsteem, mis võimaldaksid hinnata selle prioriteedi tegevuste edukust ning vastavust eesmärgile.

3.2.Peamised erinevused dokumentide vahel

1. Fookus ja lähenemisviis

- **Valla arengukava** on üldisem ja strateegiline, keskendudes pikaajalistele sihtidele ning laiematele arengusuundadele.
- **RAKE uuring** keskendub rohkem Hiiumaa majanduslike võimaluste kaardistamisele ja konkreetsete sektorite arendamisele, sealhulgas tuuakse välja kitsaskohti ja võimalikke lahendusi.
- **Turismistrateegia** lähtub konkreetset turismivaldkonna arenguks vajalike eelduste loomisest, kuid kuna viisil või teisel hõlmab turism nagunii suurt osa Hiiumaa majandusest, siis käsitletakse selles ka turismi arenguks vajalikke muudatusi sidusvaldkondades.

2. Andmete ja analüüsi detailsus

- **Valla arengukavas** on rõhk suurel pildil ja eesmärkide seadmisel, mitte detailanalüüsil.
- **RAKE uuring** pakub põhjalikku statistilist analüüsi ja võrdleb Hiiumaad teiste sarnaste piirkondadega.

- **Turismistrateegia** arvestab saada olevat külastus- ja reisistatistikat, kuid juhib tähelepanu, et statistika kogumisel oleks vaja metoodikat parandada.

3.3. Järeldused ja ettepanekud

Kooskõla

- Kõik dokumendid jagavad ühist visiooni Hiiumaast kui looduslähedasest, kestlikust ja unikaalsest piirkonnast, kus on hea elada ja mida on meeldiv külastada.
- Turismi ja ettevõtluse arendamine, infrastruktuuri parandamine ja kogukonna kaasamine on kõigis dokumentides olulised.

Ettepanekud

- Arengukava võiks üle võtta mõned RAKE uuringus esitatud konkreetset ettepanekud, näiteks digivõrgustiku arenduse plaanid ja kohaliku toidutootmise tugevdamise strateegiad.
- RAKE uuringu tähelepanekud tööjõupuuduse ja noorte Hiiumaale jäämise kohta võiksid saada rohkem tähelepanu arengukava prioriteetides ja turismistrateegia tegevuskavas.

Kokkuvõttes toetavad Hiiumaa valla arengukava, turismistrateegia ja RAKE uuring üksteist, moodustades tervikliku aluse piirkonna majandusliku ja sotsiaalse arengu kavandamiseks.

Dokumentides leiduvate erinevuste põhjuseks on tõenäoliselt nende koostajate erinev ülesandepüstitus, mistõttu on olnud erinev ka dokumentide koostajate vaatepunkt ning üldistuse aste. Kõige üldisem on arengukava, keskmise detailsusega on RAKE uuring ning kõige spetsiifilisem on turismistrateegia.

Hiiumaa külastajate hulgas 2024. aastal tehtud tagasisideküsitluses esitatud ettepanekute ja Hiiumaa valla arengukava 2035+ võrdlemisel ilmnevad mitmed kattuvused, mis viitavad ühtsetele eesmärkidele piirkonna arendamisel.

Külastajate ettepanekud

- **Rohkem ja parema hinna-kvaliteedisuhtega ööbimis- ja söögikohti**, sealhulgas standardhotellitube, kus wc ja dušš/vannituba on toas. Vajadus pakkuda külastajatele soodsamaid majutus- ja toitlustusvõimalusi.
- **Rohkem aktiivse tegevuse ja SPA-võimalusi**: Nõudlus enamate aktiivse puhkuse, sealhulgas hotelliga seotud spaateenuste järele.
- **Pikem turismihooaeg ja toitlustuskohtade pikemad avamisajad**: Soov, et turismihooaeg kehtaks kauem ning toitlustusasutused oleksid avatud pikemalt.

Hiiumaa valla arengukava 2035+ prioriteedid

- **Turismi arendamine:** Eesmärk mitmekesistada turismiteenuseid ja -tooteid, et suurendada külastajate arvu ning pikendada turismihooaega.
- **Majutus- ja toitlustusasutuste arendamine:** Plaan parandada majutus- ja toitlustusasutuste kvaliteeti ning kättesaadavust, et vastata erinevate sihtgruppide vajadustele.
- **Aktiivse puhkuse võimaluste laiendamine:** Kavatsus arendada välja uusi aktiivse puhkuse võimalusi, sealhulgas spaa- ja terviseteenused, et rikastada külastajate kogemust.
- **Turismihooaja pikendamine:** Strateegia, mis keskendub sündmuste ja atraktsioonide loomisele väljaspool traditsioonilist turismihooaega, et meelitada külastajaid aastaringselt.

Kattuvused ja ühised eesmärgid

Külastajate tagasiside ja valla arengukava analüüs näitab selget ühtsust järgmistes valdkondades:

- **Turismiteenuste mitmekesistamine:** Mõlemad lähenemised näevad vajadust laiendada ja mitmekesistada turismiteenuseid, et pakkuda külastajatele rikkalikumaid elamusi. Heaks näiteks on juba olemasolevad üksteist täiendavad teenustekompleksid, nagu Tuuletorn, Kartagö kardirada, diskgolfi rada, spordikeskus ja toitlustusasutused Käinas.
- **Majutus- ja toitlustusasutuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine:** Külastajad soovivad taskukohasemaid hindu, samas kui arengukava keskendub kvaliteedi tõstmisele ja kättesaadavuse parandamisele.
- **Aktiivse puhkuse ja spaateenuste arendamine:** Nii külastajad kui ka arengukava rõhutavad vajadust laiendada aktiivse puhkuse ja spaateenuste valikut.
- **Turismihooaja pikendamine:** Mõlemad pooled peavad oluliseks pikendada turismihooaega, et suurendada külastajate arvu ja piirkonna majanduslikku kasu.

Külastajate ettepanekud ja Hiiumaa valla arengukava 2035+ eesmärgid kattuvad mitmes olulises valdkonnas, mis viitab ühtsele arusaamale piirkonna arendamise suundadest. See kooskõla loob tugeva aluse koostööks ja edasisteks sammudeks Hiiumaa turismisektori arendamisel, et vastata nii külastajate ootustele kui ka kohaliku kogukonna vajadustele.

3. Järeldused

Ülesandepüstituses toodud eesmärgi ehk Hiiumaa ettevõtlus- ja elukeskkonna parandamiseks, lähtuvalt arengudokumentidest ja Hiiumaa huvigruppide vajadustest, on vaja:

- Koordineeritud tegevusi erinevate osapoolte vahel
- Läbimõeldud võrgustikutegevusi
- Klasterite koostööd
- Sihitud investeeringuid

Konkreetsed sekkumised ehk tegevusettepanekud on valdkondade kaupa esitatud käesoleva uuringu peatükis nr 5 - Ettepanekud tegevusteks.

4.1. Teoreetiline alus

Värskeim käsitlus, mis sätestab teoreetilise raamistiku Eesti piirkondade ettevõtlus- ja elukeskkonna arengu käsitlemiseks, on 2025. aastal majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) tellimisel valminud uuring „Piirkondliku innovatsiooni rakendamise eeldused, võimalused ja korraldamine Eesti maakondades“, mille koostas Tartu Ülikooli Pärnu kolledži inimgeograafia professori Garri Raagma juhitud töögrupp. Uuringus jõutakse järeldusele: *„Üldplaanis on tähtsad haritud tööjõud, võimekad institutsioonid ja toimivad koostöövõrgustikud.“* Raagma toob välja 5 võimalikku innovatsioonimudelit: (1) ökosüsteemi, (2) heeliksi, (3) nutika spetsialiseerumise, (4) varikangelaste ja (5) koharessursi (ABCD – asset-based community development) põhised innovatsioonimudelid.

Siiski ei ole ükski Raagma poolt kirjeldatud innovatsioonimudelitest Hiiumaal väikese rahvaarvu ning napi koharessursi tõttu otseselt kohaldatav. Samuti puudub Hiiumaal kõrgkool, mida Raagma peab innovatsiooni- ja arendustegevuse mootoriks.

Käesoleva analüüsi läbi viimisel tuvastatud võimaluste analüüsil ilmnunud tendentsid kinnitavad Raagma kirjeldatud teoreetilist mudelit. Teatud mõõndustega saab Hiiumaa puhul rääkida kombineeritud innovatsioonimudelitest, mis sisaldab eelkõige (1) innovatiivse ökosüsteemi ja (3) nutika spetsialiseerumise elemente; mõnevõrra võib leida (5) kohapõhiste ressursside tuvastamise mudeli tunnuseid: eelkõige unikaalne saareline külastuskeskkond ning loodusressursina ka mets.

Käesoleva alternatiivide analüüsi ettepanekute osas esitatud soovitatavate sekkumiste kirjeldamisel on arvestatud nende kokkulangevust mainitud innovatsioonimudelitega.

4.2. Ettevõtlus- ja elukeskkonda mõjutavad organisatsioonid Hiiumaal

Hiiumaa puhul on killustatus ja hajutatus erinevate piirkondlikku arengut koordineerivate organisatsioonide vahel väiksem kui teistes maakondades (Raagma, 2025). Ühest küljest on see positiivne, kuna vähendab võimalust, et erinevad organisatsioonid üksteist dubleeriksid. Teisest küljest tekib oht, et arengu ja innovatsiooniga tegelejate vähesuse tõttu jääb osa vajalikke funktsioone katmata.

Ettevõtlus- ja elukeskkonda ning piirkondlikku innovatsiooni kujundavad ja suunavad peamised institutsioonid Hiiumaal on: Hiiumaa Arenduskeskus, kes täidab ühtlasi ka maakondliku arendusorganisatsiooni (MARO) funktsioone; MTÜ Hiiumaa Ettevõtjate Liit (HEL), MTÜ Hiiukala, MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja arenduskeskuse juures tegutsev Hiiumaa turismiklaster. Ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutuse (EIS) sihtkohajuhtimise organisatsioonide (DMO) tegevuses osaleb Hiiumaa koos Saaremaaga. Oluline roll teadmuskeskuse ja haridusasutuseks on ka Hiiumaa Ametikoolil, kus pakutakse lisaks noorte kutseharidusele ka täiskasvanute täiendõpet.

Hiiumaal rakendatav innovatsioonimudel saab olla kohapõhine või innovatiivse ökosüsteemi mudel. Samas on teatud üldised tingimused vajalikud mistahes mudeli jaoks: haritud tööjõud, võimekad institutsioonid, koostöövõrgustikud (Raagma, D'Apice 2024).

Tulenevalt soovitatud sekkumiste iseloomust, on kõige sobivam neid ellu viia Hiiumaa Arenduskeskuse kaudu, kellele peaks kuuluma juhtiv roll innovatiivses ökosüsteemis. Arenduskeskuse juures tegutseb juba turismiklaster, keskus on piirkonnaülese saarte DMO asutaja ja partner (EIS poolt initsieeritud ja finantseeritav piirkondlik sihtkoha juhtimise organisatsioon). Keskusel on tihe koostöö ettevõtjatega, koolidega ja noorsootöö organisatsioonidega, millega on tekitatud keskkond, mida oleks otstarbekas laiendada.

4. Ettepanekud tegevusteks

Antud peatükis on esitatud küsitluste, intervjuude, fookusgruppide ja arutelude käigus kogutud ning süstematiseeritud ettepanekud Hiiumaa **majandus- ja ettevõtluskeskkonna, ettevõtlusvaldkonna järelkasvu** (edaspidi ka: noorte ettevõtlikkuse) arendamiseks ning **Hiiumaa kui turismi sihtpiirkonna tuntuse kasvuks ja konkurentsivõime** suurendamiseks. Analüüsis osalenud inimeste vastustes ja intervjuudes esitatud ettepanekute võrdleval analüüsil kerkisid esile tegevused, mida **peeti vajalikuks kõigi kolme** ülesandepüstituses esitatud valdkonna arendamiseks. Uuringu lähteülesandest tulenevalt ning vastavalt aruteludele tellijaga, on järgnevalt lähtutud eesmärgipärasuse põhimõttest ning esitatud ettepanekud on jagatud 4 grupiks:

- Kõiki 3 uuritud valdkonda korraga mõjutavad üldised tegevused (valdkondade ülesed tegevused)
- Majandus- ja ettevõtluskeskkonna arengut mõjutavad tegevused
- Turismisihtkoha tuntuse suurendamise tegevused
- Noorte ettevõtlikkuse suurendamise ja Hiiumaa ettevõtluse järelkasvu tegevused

Ettepanekud tegevusteks on järjestatud, lähtudes:

- a) mainimiskordade arvust erinevates küsitlustes;
- b) fookusgruppides osalejate hinnangutest iga tegevuse mõju olulisusele eesmärkide saavutamisel;
- c) arenduskeskuse nõukogu, juhtkonna, töötajate, turismiklastri juhtgrupi ning olulisemate sidusrühmade esindajate hinnangutest iga tegevuse teostatavusele.

Kui mingi tegevus on mainitud nii valdkondade ülesena ning eraldi ka ühe või mitme valdkonna juures, on sel juhul tegemist ka valdkonna põhiselt täiendavat tähelepanu / ressursi vajava tegevustega.

5.1. Valdkondade ülesed tegevused

- **Koostöökoordinaatori funktsiooni täitmine** – eesmärgiga koordineerida ja juhtida Hiiumaa organisatsioonide ja ettevõtjate suhtlust valitsusasutuste ja ametitega, ettevõtjalt-ettevõtjale (B2B) suhteid, suhtlust mitmesuguste asutuste, institutsioonide ja organisatsioonidega ning kelle funktsioonideks on (kuid mitte ainult):
 - Võrgustiku- ja kontaktihaldus ning suhtlus.
 - Riigikogu liikmetele ja fraktsioonidele saarte seaduse loomise ja kehtestamise vajalikkuse selgitamine, s.h:
 - Saarte eristaatuse sätestamine,
 - Parvlaevaühenduse eesmärk: tasuta maanteepikendus,
 - Maksusoodustus / TS-Laevade kasumist osa saarele tagasi,
 - Toetustele madalama omafinantseeringu määra kehtestamine.
 - „Kiire internet iga koduni“ lahenduse tähtsuse rõhutamine.
 - „Hiiumaale elama“ initsiatiivi hoidmine, uute eluasemete rajamise olulisuse rõhutamine.
 - Elektriühenduse lahenduste olulisuse rõhutamine – varustuskindlus ja taastuvenergialahenduste ühendamise võimalus.
 - Kärkla kontserdimaja finantseerimis- ja ehitamisotsuse saavutamine.

- Investeeringute Hiiumaale meelitamine, investoritele esitluste ja tutvustustuuride (FAM) organiseerimine.
- Uute lennu-ja laevaliinide avamise initsieerimine.
- Igale Hiiumaa-teemalisele kõnetusele vastamine, seisukoha esitamine.
- **Võrgustikutegevuste korraldamine** valdkondade üleselt:
 - Turismiklastri tegevuste jätkamine.
 - Koostöö korraldamine teiste organisatsioonidega, (sh, kuid mitte ainult HEL, Hiidlaste Koostöökogu, Hiiukala, Hiiumaine Toit, ürituskorraldajad, Hiiumaa saadikud), mentorlusprogrammid, õpilaste külastused ettevõtetesse, õpilasfirmade toetamine, neile jätkutegevuste välja pakkumine ning nende kaasamine olemasolevate ettevõtete tegevusse, ettevõtlusõppe ja turismiteemade harmoniseerimine haridusorganisatsioonidega.
 - Valdkondade ülese ettevõtlust puudutavate arutelude korraldamine ning ettevõtete ja ettevõtjate tunnustamine.
- **Ettevõtjate koostöö** korraldamine:
 - Koostöökorraldus – õppereisid, üksteise ettevõtete külastamine, mentorlus, koolitused.
 - Hiiumaa rohelise märgi ja *Green Destinations* tunnustuse halduse ja kommunikatsiooni korraldamine.
 - UNESCO biosfääri programmiala temaatika kommunikatsioonis esil hoidmine ning märgi säilitamiseks vajalike tegevuste elluviimine.
 - Kaugtöökantorite võrgustiku teavituse ja populariseerimine.
 - Ühistegevuste korraldamise jätkamine.
- **Turundus- ja teavitustegevuste** elluviimine / kommunikatsioonivõimekuse tõstmine:
 - Hiiumaa kui sihtkohta tutvustamine vastavalt turismistrateegiale (vt täpsemalt käesoleva pt. p 3).
 - Hiiumaa arenduskeskuse tegevuste kommunikatsioon.
 - Hiiumaa noorte stipendiumifondist ja noorte tegevustest teavituse korraldamine.
- **Piirkondade ülese ettevõtlus- ja turismialase koostöö korraldamine:** eelkõige Saaremaaga, nagu juba käivitunud koostöö Saarte DMO raames, aga ka Läänemaa ja Pärnumaaga.
- **Hiiumaa TV** käivitamise projekti koostamine arenduskeskuse kommunikatsioonifunktsiooni ühe olulise tulevikuväljundina.
- Ettevõtlus- ja turismivaldkonna **uuringute ja küsitluste** regulaarne läbiviimine ja majandusnäitajate seire.

5.2. Majandus- ja ettevõtluskeskkonna arendamine

- **Ettevõtlust toetavate tegevuste jätkamine** (ettevõtlusteadmiste ja -oskuste jagamine, konsultatsiooniteenus ettevõtjatele ja vabaühendustele, nõustamine, infopäevad, erinevad võrgustikutegevused, koolitused, õppereisid nii Eestis kui välismaal, majandusfoorum, ettevõtjate tunnustamine).

- **Ettevõtlusinkubaatori loomise initsieerimine**, start-up ettevõtete asutamise keskkonna ja retiiitide tekke soodustamine.
- **Digitaalse ja füüsilise ligipääsetavuse parendamine** koostöös vallaga:
 - **Info kättesaadavuse parandamine** interneti- ja digilahendustes, siltide-viitade ja juurdepääsuteede korrastamine või rajamine looduses.
 - **Avaliku ruumi korrastamine** juurdepääsetavuse ja info kättesaadavuse seisukohalt, puhketaristu ligipääsetavuse koordineerimine RMK-ga.
 - **Uute lennuühenduste** ja saare eralennukitega külastamise initsieerimine.
 - **Uute transpordilahenduste** initsieerimine, s.h. rendiautode võrgustik.
- **Sündmuskorralduse koordineerimine** Hiiumaal ja turundustoetus, eesmärgiga:
 - Vältida kattuvaid sündmusi kõrghooajal.
 - Väljaspool kõrghooaega sündmuste soodustamine ja initsieerimine
 - Sündmuskorraldajate toetamine ja nõustamine rahastusmeetmete osas
- **Tööstusparkide ja tööstusalade** initsieerimise vajaduse uuesti hindamine /olemasolevate olukorra hindamine
- **Hõbemajanduse** potentsiaali arvestamine vastavalt 2025. aastal valmivale hõbemajanduse potentsiaali analüüsile.

5.3. Turismi sihtkoha tuntuse suurendamine

- **Turismiklastri tegevuste jätkamine** vastavalt turismistrateegiale.
- Hiiumaa üleste **mainesündmuste korraldamise jätkamine** (Kodukohvikute päevad, restoranide nädal, Glögikohvikute päev jms).
- **Võrgustamine ja koostöö edendamine** turismivaldkonnas nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt.
- Hiiumaa **turismitoodete paketeerimise initsieerimine** ja ettevõtete nõustamine.
- **Turundustegevuste ja meediasuhtluse aktiveerimine:**
 - Laiendada turunduskampaaniaid nii Eestis kui sihtturgudel Soomes, Saksamaal, Rootsis, Lätis.
 - Jätkata sihtgruppidele suunatud teavitustegevust, kaasates uusi meedia- ja infokanaleid.
- **Info kättesaadavuse parandamine** - täiendava **kommunikatsioonivõimekuse loomine:**
 - Hiiumaa.ee edasiarendused, s.h. vöörkeeltes.
 - Viidad-sildid-QR koodid looduses ühildatuna digilahendustega, integreerituna ligipääsetavuse teemaga.
 - Audiogiidid, digitaalsed marsruudid.
- **Sotsiaalmeediakanalite sisuloome parendamine**, (sh Facebook, Instagram, TikTok), digiturundus, analüütika rakendamine paremate tulemuste saavutamiseks.
- **B2B tegevuste jätkamine** ja laiendamine reisikorraldajate ja teiste turismitegijatega nii Eestis kui välisriikides:

- Hiiumaa päevad ja (toote) tutvustused Tallinnas ja teistes Eesti piirkondades, sh. „Hiiumaa saatkond Riigikogus“, koostöö ministriumite ja välisesindustega.
- Koostööpartnerite tutvustustuurid (FAM) koostöös ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutusega (EIS), Saaremaa/Läänemaa, samuti Hiiumaal ise tehtavad tuurid.
- Messidel osalemise jätkamine ning sihtturgudel tegutsemise strateegia täpsustamine (sihtturud, messid).
- **Külastajate ja turismiettevõtjate küsitlused ja uuringud** (külastajaküsitlused, Hiiumaa tuntuse- ja maineuuringud, teenuse kvaliteedi uuring ja ettevõtjate rahulolu uuring).

5.4. Noorte ettevõtlikkuse edendamine

- **Ettevõtluse, sh turismiettevõtluse sisendi andmine Hiiumaa haridussüsteemi ja õppekavade kujundamisse.**
 - Ettevõtlusõppe jätkumise soodustamine koolides.
- **Tehnoloogiapõhise ettevõtliku kogukonna mudeli loomine:**
 - Vahendite pakkumine.
 - Õpetajatele võimaluste tutvustamine ja koolitamine.
- **Rahatarkuse programmi** arendamine ja vastava õppekava täiendamine omapoolsete materjalidega kõigis kooliastmetes:
 - Esinejate / mentorite saatmine õppeasutustesse.
 - Õpetajate koolitamine ettevõtlushariduse osas.
 - Vahendite ja õppematerjalide leidmine ettevõtluskoolituseks, s.h. õpilasfirmade tegevuse toetamiseks.
- **Hiiumaa Noorte Stipendiumifondi tegevuse jätkamine**, fondi laiendamine ja tutvustamine:
 - Muuta mujal õppivate hiiu noorte side kodusaarega tugevamaks
 - Laiendada stipendiumifondi teavitus – ja kommunikatsioonitegevust.
 - Leida patroon või kõneisik.
- **Noorte multimeedia projekti käivitamine** Hiiumaa turunduseks:
 - Pidev üleskutse / konkurss toota Hiiumaad tutvustavat multimeediasisu.
 - Multimeedia koolitused ja juhendamine.
 - Parimatele auhind või autoritasu tehtud töö eest.

5. Kokkuvõte

Käesolevas alternatiivide analüüsis välja toodud ettepanekud sekkumisteks Hiiumaa ettevõtlus- ja elukeskkonna kvaliteedi ja atraktiivsuse parandamiseks lähtuvad Hiiumaa valla strateegiadokumentides välja toodud eesmärkidest ning sihtrühmade ootustest ja vajadustest. Küsitluste ja kaasamise protsessis tuli selgelt esile, et Hiiumaa inimesed on üldiselt väga hästi kursis probleemide ja kitsaskohtadega, mis takistavad kohaliku ettevõtlus- ja elukeskkonna kvaliteedi parandamist. Oma võimaluste piires on kohalik omavalitsus, ettevõtjad,

arendusorganisatsioonid ja teised esindajad nende probleemide lahendamisega ka tegelenud. Takistuseks on peamiselt ressursipuudus, seda nii töötasufondi kui muude töövahendite ja tegijate osas, samuti rahastuse ja tegevuste projektipõhisusest tulenev ebastabiilsus pikaajaliste sihtide suunas liikumisel.

Eelpool välja toodud tegevusettepanekud sisaldavad peamiselt koostöö- ja võrgustikutegevuste aktiveerimist, infovahetuse ja teavitustöö parandamist ning noorte- ja täiskasvanukoolitust erinevatel tasanditel, nii Hiiu maal kui maakondade üleselt.

Sellise sekkumisviisi eeliseks on suur mõju, lihtne teostatavus ning madalad kulud.

Käesoleva uuringu põhjal välja joonistunud järeldused ja soovitud langevad kokku piirkondade arengu ja innovatsiooni teoreetiliste käsitlustega, mis rõhutavad haritud tööjõu, võimekate institutsioonide ja toimivate koostöövõrgustike olulisust (Raagma, 2025).

Hiiu maa valla strategiadokumentides välja toodud suuremate piirkondlike takistuste ja probleemide kõrvaldamine (näiteks parvlaeva- ja lennuühenduste piiratud läbilaskevõime ja kõrge hind, turismiettevõtluse hooajalisus, väike elanikkond, töökohtade vähesus, elamispindade ebapiisavus, kohalike loodusvarade nappus, kõrgemate õppeasutuste puudumine) ei ole lahendatavad ainult kohaliku kogukonna pingutustega. Nimetatud kitsaskohtadega tegelemiseks tuleb kaasata riiklikul tasemel regionaalpoliitikat ellu viivad ministeeriumid ja asutused, mistõttu on paljude saare jaoks oluliste suurte probleemidega tegelemine käesolevas analüüsis esile toodud tähelepanu juhtimise, initsieerimise, koostöö korraldamise ja teiste sarnaste koordineerimis- ja kommunikatsioonitegevustena.

Uuringu läbi viijad ning tellijad jõudsid üksmeelsele seisukohale, et kuna suur osa uuringus soovitatud tegevustest sisaldab ühel või teisel viisil inimeste koolitamist, harimist ning väärtushinnangute kujunemist, on nende tegevuste ellu viimisel oluline eelkõige järjepidevus nii eelnevate kui võimalike tulevaste projektidega.

Tegevussoovituste esitamisel on arvesse võetud vajadust kestlikult toimida, eelistades sekkumisi, mis on jätkutegevusteks varasemates projektides juba alustatud ning kas osaliselt või täielikult ellu viidud tegevustele (PKT, PATEE, MATA, Saarte DMO, *Green Destinations*).

Lisa 1 - Tegevuste mõju, teostatavuse ja ressursivajaduse võrdlustabel

Tegevus	Vastavus arengukavale	Mõju	Teostatavus	Ressursivajadus	Koondhinne
Hiiumaa Noorte Stipendiumifondi tegevuse jätkamine	jah	5	5	2	7,9
Ettevõtluskeskkonda toetavate tegevuste jätkamine	jah	5	5	3	7,1
Turismiklastri tegevuste jätkamine vastavalt turismistrateegiale	jah	5	5	3	7,1
Hiiumaa mainesündmuste korraldamise jätkamine	jah	5	5	3	7,1
Koostöökoordinaatori funktsiooni käivitamine	jah	5	5	3	7,1
Veebikanalite kaasajastamine ja info kättesaadavuse parandamine	jah	5	5	3	7,1
Noorte multimeedia projekti käivitamine	jah	4	5	2	6,9
Turunduse, meediasuhtluse ja teavituse koordineerimine ja elluviimine	jah	5	5	4	6,3
Hiiumaa ettevõtjate omavahelise koostöö korraldamine	jah	5	5	4	6,3
B2B tegevuste jätkamine	jah	5	5	4	6,3
Ettevõtluse sisendi andmine Hiiumaa haridussüsteemi	jah	5	4	3	6,2
Ligipääsetavuse parendamine koostöös vallaga	jah	5	4	3	6,2
Võrgustikutegevuste korraldamine valdkondade üleselt	jah	4	5	3	6,1
Ettevõtlus- ja turismivaldkonna uuringute ja küsitluste regulaarne läbiviimine	jah	4	5	3	6,1
Sotsiaalmeediakanalite sisuloome parendamine	jah	4	5	3	6,1
Tööstusparkide initsieerimise vajaduse uuesti hindamine	jah	4	4	2	6
Piirkondade ülese ettevõtlus- ja turismialase koostöö korraldamine	jah	4	4	3	5,2
Rahatarkuse programmi arendamine	jah	4	4	3	5,2
Tehnoloogiapõhise ettevõtliku kogukonna mudeli loomine	jah	4	4	3	5,2
Hiiumaa TV käivitamise projekti koostamine	jah	4	3	2	5,1
Sündmuskorralduse koordineerimine	jah	4	4	4	4,4
Hiiumaa turismitoodete paketeerimise initsieerimine	jah	4	3	3	4,3
Hõbemajanduse potentsiaali uuring ja vajaduse hindamine	jah	3	3	2	4,1
Ettevõtlusinkubaatori loomise initsieerimine	jah	3	3	5	1,7

Lisa 2 – Kontentanalüüsi metoodika kirjeldus

Kontentanalüüs on teaduslik uurimismeetod, mida kasutatakse kirjeldava või struktureeritud teabe süstemaatiliseks ja objektiivseks analüüsimiseks. Selle eesmärk on tuvastada, analüüsida ja tõlgendada mustreid, tähendusi ja suundumusi tekstilistes või muudes kvalitatiivsetes andmetes. Seda kasutatakse peamiselt sotsiaalteadustes, turunduses ja meediuuringutes.

Kontentanalüüsi omadused ja eesmärgid

- **Süstemaatilisus:** Andmeid kogutakse ja analüüsitakse etteantud metoodika järgi.
- **Objektiivsus:** Püütakse vältida subjektiivseid tõlgendusi.
- **Kvalitatiivne ja/või kvantitatiivne:** Kontentanalüüs võib hõlmata nii tekstide tähenduse tõlgendamist (kvalitatiivne) kui ka sageduste ja mustrite loendamist (kvantitatiivne).
- **Tähenduste kaardistamine:** Analüüs aitab tuvastada põhisõnumeid, sümboleid, narratiive või trende.

Kontentanalüüsi protsess

1. **Probleemi määratlemine**
 - Millist uurimisküsimust soovitakse vastata? Näiteks: "Milliseid tegevusi näevad ette Hiiumaa arengukava 2035+ ja Hiiumaa majandusliku potentsiaali uuring?"
2. **Andmete kogumine**
 - Kogutakse tekstiline, pildiline või audiovisuaalne materjal. Näiteks arengukavad, varasemad uuringud ja analüüsid, klienditagasiside, sotsiaalmeedia postitused või intervjuud.
3. **Analüüsistrateegia valimine**
 - **Induktiivne lähenemine:** Koodid ja kategooriad luuakse andmete põhjal (andmejuhtiv analüüs).
 - **Deduktiivne lähenemine:** Kasutatakse eelnevalt määratletud kategooriaid või hüpoteese.
4. **Andmete kodeerimine**
 - Andmed jagatakse väiksemateks ühikuteks, näiteks sõnadeks, fraasideks või teemadeks.
 - Iga üksus märgistatakse koodidega (teemaga), mis tähistavad selle tähendust või kategooriat.
5. **Kategooriate loomine**

- Koodid grupeeritakse suuremateks kategooriateks, mis vastavad uurimisküsimustele. Näiteks: „koolitus“, „loodus“, „kultuur“ vms.
 - 6. **Andmete kvantifitseerimine (vajadusel)**
 - Loendatakse, kui tihti konkreetseid sõnu, fraase või teemasid mainitakse.
 - Näiteks: "Looduse kohta esines 87 mainimist."
 - 7. **Tulemuste tõlgendamine**
 - Analüüsitakse saadud kategooriaid ja mustreid, seostatakse neid uurimiskontekstiga. Näiteks: "Rahu ja vaikus on Hiiumaa turismikogemuse keskne osa."
 - 8. **Tulemuste esitamine**
 - Esitletakse tulemusi graafikute, tabelite või narratiivide vormis, sõltuvalt uurimistöö eesmärgist.
-

Kontentanalüüsi tüübid

1. **Kvantitatiivne kontentanalüüs**
Keskendub andmete mõõtmisele ja kategooriate sageduse kvantifitseerimisele (nt mitu korda mainitakse Hiiumaad kui rahuliku kohta).
 2. **Kvalitatiivne kontentanalüüs**
Põhineb tekstide tähenduse ja sümboolse sisu uurimisel (nt milliseid tundeid Hiiumaa tekitab).
 3. **Kombineeritud analüüs**
Kasutab mõlemat lähenemist – kvantitatiivseid sagedusi ja kvalitatiivseid tõlgendusi.
-

Rakendused

- **Turundus:** Brändi kuvandi analüüs sotsiaalmeedias.
- **Poliitika:** Meediakajastuste uurimine poliitikute või erakondade kohta.
- **Kultuuriuuringud:** Narratiivide ja sümbolite analüüs kunstis või kirjanduses.
- **Akadeemilised uuringud:** Kvalitatiivsete andmete analüüs sotsiaalteadustes.

Kontentanalüüs on tööriist, mis aitab andmetest tähendusrikkaid mustreid ja teadmisi välja tuua. Kasutades seda süstemaatiliselt, saab teha olulisi järeldusi nii teaduslikus kui ka praktilises kontekstis.
